

Kent İçindeki Yüksek Yapılar, Çevreye Zarar Vermeden Nasıl Yıkılıyor?

BİR KULENİN SON GÜNLERİ

Ernst DEISSINGER

Kuleye yaklaşık 100 m. mesafede, güneydoğu doğrultusunda bir bina, sol tarafında da başka bir bina bulunuyordu. Arka tarafta ise boş bir saha bulunuyordu. Aslında kulenin bu boş sahaya devrilmesi düşünülmüyordu. Fakat anlatıklarına göre, bu sahaya, değerli 250 Milyon Mark olan bir kablo şebekesi döşenmişti. Kulenin devrilmesi sırasında bu kablo hasar görülebilirdi. Bu nedenle patlama uzmanı Rene Jaksch, kuleyi güneydoğu yönüne doğru devirmeye karar vermişti. Bunun için de kulenin üst kısmı 93 m'inden patlatmayla devrilecekti.

Genelde Jaksch, kulenin üst kısmının patlatılmasının kolay olmadığını ifade ediyordu. Patlatma işleminin tehlikesiz ve noksansız yapılabilmesi için patlatma malzemesinin miktarının ve şiddetinin soğukkanlılıkla hazırlanması gerekiyordu.

Münih yakınlarında Ismaning'deki ahşap bir radyo verici istasyonu kulesinin, eskidiğinden dolayı yıkılması kararlaştırılmıştı. Amerikan çam ağacından inşa edilen 156 m. yüksekliğindeki bu muazzam kule 50 yıl görev yapmış, ancak bu süre içinde giderek yıpranmış ve artık ömrünü tamamlamıştı.

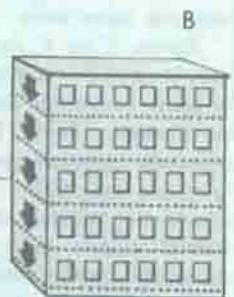
Yapıyla ilgili plan ve projeler incelendi, malzeme numuneleri alındı, deneyler yapıldı, mukavemet hesapları gözden geçirildi ve yapılan statik hesaplamalar sonunda taşıyıcı iç duvarların uzaklaştırılmasına karar verildi. Devrilme esnasında çevredeki evlerin zarar görmemesi için çelik tellerle bağlantılar yapılıyor, bantlama, yani bağlama işlemi ile içten yıkılmaların kolaylaştırılması temin ediliyor, duvarlar delinerek içlerine infilak dolgu maddeleri yerleştirildikten sonra çapakların dağılmaması için paçavralarla kapatılma işleri bitiriliyordu. İnfilak dolgu maddesinin yerleştirilme işlemi beceri isteyen bir sanattır. Yanlış doza veya yanlış konumlara yerleştirme, binayı ters yana devirebileceğinden dikkatli olmak gerekir. Büyü.; binalarda taşıyıcı elemanları zemin katta patlatmak genelde yeterli olmuyor; çünkü yıkılan kitlenin şiddetiyle, bina yana devrilebiliyor. Bu nedenle, katlar arasında iyi bir zaman ayarlaması yapmak, yukarıdan başlayıp aşağıya doğru yıkmak gerekli.

DAR ALANDAKİ YÜKSEK BİNALARIN YIKILMALARI :

A — Beton kulenin alt kısmında açılan deliklere yerleştirilen patlayıcılar, kulenin istenen yöne devrilmesini sağlar.

B — Çok katlı yüksek yapılar, yukarıdan aşağı, hızlı ve ard arda patlatmalarla yıkılır.

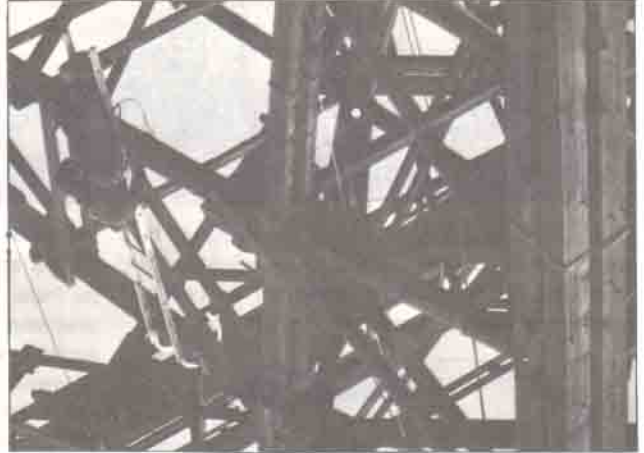
C — Normal yapılarda patlayıcılar, çok sık olarak zemine yerleştirilir. Patlama sonucunda yapı, kendi ağırlığı ile çöker.

PATLATMA PLANI: Üst bölümdeki patlayıcı maddeler, kulenin uç kısmını devirecek, sonra dört ayakta ikisi çöktürülecek (yanda).

Kule ayaklarının çöktürülmesi için, yüksek patlama gücü olan kordonlar kirişlere sarılır ve bu sargılar, sonuçta ortak bir infilak kablosuna bağlanır (altta).

Kuledeki çalışmalar yolunda giderse, dört saat sonra infilakı gerçekleştirecek kordonlar çekilmiş ve bitmiş olacak. Kulenin dört ayağından ikisi, ikişer metre aralıkla, üç yerden kordonlarla sarıldı.

Patlamanın ilk bölümünde kulenin üst kısmı (üst bölümü) güneydoğu istikametine yatırılacak. Aşağıya doğru çökme esnasında kulenin alt taraflarına çarpmasını ve infilak kordonlarının hasara uğramasını önlemek için ikinci patlamanın devreye sokulması gerekiyor. Hazırlığı biten her iki ayak ateşlenerek devrilecek ve kulenin geriye kalanı güneydoğu istikametine doğru devrilmiş olacak. Bu olayı, dört ayaklı bir sehpanın iki ayağını aniden geriye çekmeye benzetebiliriz. Şayet dört ayakta ikisi havaya uçurulursa, diğer iki ayak da birlikte çökebilir ve kule böylece başka bir istikamete dönebilir. Özellikle çürük ayaklar üzerinde kesin bir fikir yürütmek gerçekten zordur.

Eyfel Kulesi'ni andıran, ahşap yapının geriye kalan 4 günlük ömrü boyunca şu işlemler yapıldı:

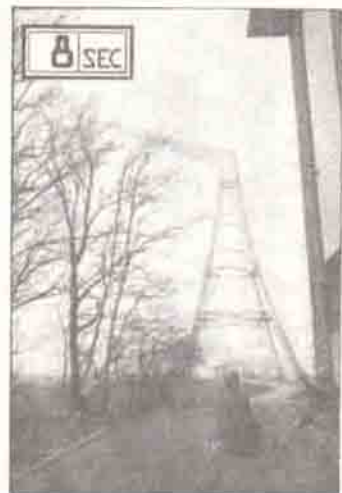
11 Mart Cuma : Ayakların infilak kordonlarıyla önce doğrudan temel üzerinden, sonra da eklem yerlerinden 25 m. yüksekliğe kadar sarılma işlemleri tamamlandı. Direklerin sarılması ve sargıların infilak kordonlarıyla irtibatlanması karışık bir iş olduğundan ve biraz zaman aldığından, tırmanma

uzmanları da yardımcı oldular.

14 Mart Pazartesi : Kulenin çevresi hafta sonu süresince sıkı bir kontrol altında tutuldu. Şimdi her şey yolunda. Bazı sargıların takviye edilmesi ve elektrikli ateşleme kablolarının kule sahasından, ateşlemeyi yapacak iki uzmanın bulunduğu yere çekilmeleri de gerçekleştirildi. Normal olarak patlatma dolguları elektrikli olarak ateşlenirler. Yani elektrik akımı, ateşleme makinasından iki kablo vasıtasıyla bir ateşleyiciye aktarılır, ateşleyici de küçük bir bölümü yüksek bir patlatma gücüne sahip olan infilak maddesini infilak ettirir.

Kulenin konumunun yarattığı bir sorun, pek çok verici istasyonlarının ortasında bulunması idi. Yüksek frekanstan ötürü, havadan adeta ısıklıklar geliyor, metal parçaları ve hatlar elektrikleleniyordu.

Şayet patlatma dolgularına normal ateşleyiciler bağlansa ve elektrik tesisatı ile irtibatlılarsaydı, havanın elektrik yükü nedeniyle kendiliğinden ateşlenme meydana gelebilirdi. Bu sebepten dolayı ayrı bir ateşleme yöntemine karar verildi: Kuledeki tüm dolgu maddelerinin bulunduğu yerlere patlatma kordonları çekildi. Bu kordonlar doğrudan doğruya zeminde elektrikli ateşleyicilerle ateşlemeye hazır duruma getirildi. Özel bir durum olarak da patlatmadan bir saat önce, tüm verici

İstasyonları devreden çıkarılmış olacaktı. Bu zaman zarfında ateşleme cihazlarının kulenin ayak kısmında bulunan patlatma kordonları ile bağlanmaları tamamlanmış olacak ve hemen ardından

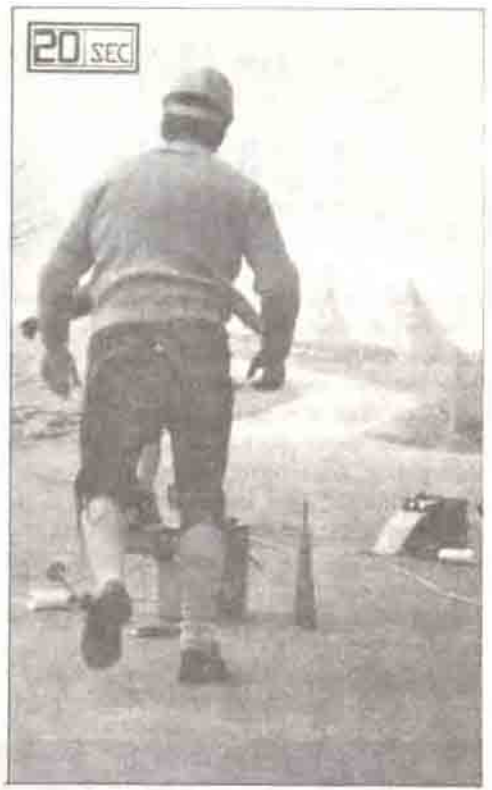
patlatma gerçekleştirilecekti.

15 Mart Salı : ISMANING'de sabahın 07'sinde Rene Jaksch, kuleden yaklaşık 200 m. ilerde ateşleme cihazlarını yerleştiriyordu. Patlatma esnasında kulenin üst kısmının devrilme açısını görmesi için Jaksch'in yoğun sisin tamamen kalkmasını beklemesi gerekiyordu. Hazırlıkların bittiği, verici istasyonlarının yayınlarını kestikleri haberi geldiğinde Rene Jaksch ve patlatma uzmanı olan kardeşi Hans-Peter Heuer kuleye doğru yola koyuldular. Ateşleme cihazlarının montaj süresini 10 dakika olarak tespit ettiler. Geriye sayma başladı. İki uzun siren sesi çevrede haykırmaya başladı. Her iki patlatma uzmanı ateşleme cihazları önünde diz çökerek elle kumandalı manivela ile gri kutularını yüksek gerilime ayarladılar. İki defa kısa siren sesinin ardından Hans-Peter Heuer, kolu çevirmeye başladı. Yukarıda bir kıvılcımın çıktığı görüldü. Hemene arkasından korkunç bir ses tıkalı olan kulekırımının zarını patlatacağı. Kulenin üst bölümü, önce yavaş bir tempo ile sonra hızlanarak devrilmeye başladı.

Rene, düğmeye basıyor ve kolu çevirmeye devam ediyordu. Kule ayaklarından fırlayan ağaç parçaları, ateş çemberi içinden çevreye savrulmaya başladı. Patlamadan dolayı meydana gelen basınçtan kameramı güçlükle elimde tutabiliyordum. Kulenin hızla sallantılı bir şekilde yana doğru eğilmeye başladığı görülmüyordu. Ağaçtan yapılan bu muhteşem yapıt, adeta bataklığa gömülürcesine gürültülü bir şekilde zemine yığılıp kalıyordu. Yoğun bir duman bulutunun yükselmesinin ardından etrafı ölü bir sesizlik kaplıyordu. İki patlatma uzmanı koşmaya başlayarak enkaz arasındaki sis içinde kayboldular. Sirenler yıkım işleminin bittiğini bildiriyorlardı. 156 m.

1980 yılında Dallas'ta şehrin merkezindeki bir grup yapının, çevreye zarar vermeden yıkılışı.

GERİYE SAYMA : Yıkım uzmanının ateşleme cihazını çalıştırmasıyla birlikte saniyeler geçmeye başlıyor. Önce üst bölüm devriliyor, sonra ayaklar çökertiliyor (üstte). İlk ateşlemeden 20 saniye sonra, 156 m. yüksekliğindeki kuleden geriye, tahta parçalarından oluşan bir yığın kalıyor (altta).

yükseklikteki ahşap kuleden arta kalanlar, ufak bir tahta yığını andırıyordu. Enkazın ortasında duran uzmanların yüzlerinde rahatlamış, gururlu bir ifade vardı. Çevredeki yakın bazı binaların camlarının kırılması bir yana, kulenin yıkılma işlemi önceden yapılan hesaplara tümüyle uy-

muştı.

Olayı izleyen gazetecilerden önce davranarak, Rene Jaksch'a, o anda neler hissettiğini sorduğumda, yanıtı şu oldu : "Kuzey Bavyera'da çok büyük dört bacanın beni beklediğini biliyor musunuz?"

P.M.'den çev: Tahsin ÖZBEK

